

# GERÇEĞE UYGUN DEĞER MUHASEBESİ

## FİNANSAL KRİZLERİN SEBEBİ Mİ YOKSA HABERCİSİ Mİ?

Raif PARLAKKAYA<sup>1</sup>, Hüseyin ÇETİN<sup>2</sup>

### Özet

Son finansal kriz gerçeğe uygun değer (GUD) muhasebesi üzerinde önemli bir tartışma oluşturdu. GUD son krizde önemli bir rol oynadı mı? Birçok eleştirmen GUD muhasebesinin finansal krize önemli ölçüde katkı yaptığını ileri sürmüştür. Bu çalışmada, GUD ve finansal kriz arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Konjonktür yanlısı (pro-cyclical) bir özelliğe sahip olan GUD muhasebesi finansal krize sebep olmaz, ancak onu alevlendirir ve etkisini artırır. GUD muhasebesi finansal krizin suçlusudur değildir, değerlendirme ölçüsü olmasında ve ekonomik anlamında herhangi bir problem yoktur, fakat uygulamada GUD'ı belirlemek için makul olmayan piyasa fiyatlarına dayanılması finansal krizin etkilerini artırmıştır. Çalışmamızda, GUD muhasebesinin finansal krizin sebebi mi yoksa habercisi mi olduğunu anlamaya çalışıyoruz. Anlaşılan odur ki, GUD muhasebesi finansal krizin ana sebebi değildir, fakat krizin habercisi olarak nitelenebilir ve sonuç olarak GUD muhasebesi bu yönüyle krizin şiddetini artırıcı bir etkiye sahiptir.

**Anahtar Kelimeler:** Gerçeğe Uygun Değer, Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi, Finansal Kriz.

### THE IMPACT OF FAIR VALUE ACCOUNTING ON THE RECENT FINANCIAL CRISIS: CONTRIBUTOR OR MESSENGER

#### Abstract

The recent financial crisis has led to a major debate on fair value accounting(FVA). Did FVA play an important role in the recent crisis? Many critics have argued that FVA has significantly contributed to the financial crisis. In this study, the relation between fair value and financial crisis is analyzed. FVA has the pro-cyclical feature. FVA did not cause the financial crisis but have fuelled it and intensified its impact. FVA is not the culprit, fair value measurement's application and the economic meaning have no

<sup>1</sup> Doç.Dr. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, rkaya@selcuk.edu.tr

<sup>2</sup> Öğr.Gör. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, hctin42@gmail.com

problems, but the method of operation based on the non-fair market price to determine the fair value in practice, fuelled effects to the financial crisis. In our study, we try to underline the question of whether the FVA is a contributor or a messenger. It is understood that FVA is not the main contributor of the financial crisis but it is called as the messenger of the crisis and in this respect it just intensifies the severity of the crisis.

**Key Words:** Fair Value, Fair Value Accounting, Financial Crisis.

## **1.Giriş**

Son 20 yılda finansal piyasalarda artan liberalleşme, piyasaların kontrol ve finansal denetimden uzaklaşmasına neden olmuş, bu durum bir küresel finansal sistem krizi olarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Finans sektöründe başlayan kriz reel sektörü de etkilemiş ve bu etki o kadar büyük olmuştur ki, 1929 dünya ekonomik krizi ile benzerlikler gösterdiği tespit edilerek, etkileri bu krizle karşılaştırılmaya başlanmıştır. 1929 krizinde yaşanan büyük resesyona bir daha düşmek istemeyen ülkeler bu krize karşı finansal ve reel sektöre önemli destek programları açıklamışlar ve piyasaya büyük tutarlarda para enjekte etmişlerdir.

Finansal kriz sürecinde menkul ve gayrimenkul varlık fiyatlarında yaşanan ve önemli boyutlara ulaşan düşüşler, bu varlıklara sahip olan şirketlerin gerçeğe uygun değer kuralını uygulaması sonucu büyük tutarlarda zarar raporlamalarına ve bunun sonucunda sermayelerinin hızla erimesine sebep olmuştur. Bu şirketler, sahip oldukları menkul kıymetler ile borsalarda işlem görmeyen diğer varlıklarını değerlemelerinde “mark-to-market (piyasa fiyatına göre değerlendirme) ölçüsünü kullanmayı zorunlu kılan bir muhasebe kuralı olan “gerçeğe uygun değer kuralını” hedef tahtası haline getirmişlerdir.

Bu çalışmanın amacı, 2008 krizinin sebebi ya da sebeplerinden biri olarak gösterilen gerçeğe uygun değer muhasebesinin finansal krizinin sebebi mi, yoksa habercisi mi olduğu sorusuna cevap bulmaktır.

## **2. 2007 Finans Krizi**

2007 krizini anlayabilmek için öncelikle kriz öncesi ekonomik ortamın bilinmesi yararlı olacaktır. 1990'lı yıllara damgasını vuran liberalizasyon politikaları tüm dünyayı sarmış, ABD hükümetinin vergi oranlarında indirim gitmesi ve FED'in faiz oranlarını oldukça düşük tutmasıyla birlikte ABD halkının tasarruf oranları neredeyse sifira yaklaşmış, harcamaları önemli ölçüde artmış bu durum kredi patlaması ve konut fiyatlarının yükselmesi ile sonuçlanmıştır. Bankalar, FED'in düşük faiz oranı hedeflemesi nedeniyle ucuz fon elde etmişler ve bunun sonucunda düşük faizli krediler sağlamışlardır. FED ve piyasadaki denetim otoritelerinin, depozitoların olmaması, gelirlerin, varlıkların ve mesleklerin doğruluk araştırmalarının yapılmaması gibi mortgage piyasasındaki zayıf taahhüt şartlarını kontrol etmelerindeki başarısızlıkları da krizin bir nedeni olarak gösterilebilir(Yılmaz ve Gaygusuz, 2008). Bu gelişmeler kredilerin oldukça ucuzlaşmasına ve tüm piyasalardan kolayca

sağlanmasına sebep olmuş, bunun sonucunda kredilerin kalitesinde önemli düşüşler meydana gelmiştir.

Krizi hazırlayan faktörler arasında yeni nesil enstrümanların da önemli bir etkisi vardır. Piyasadaki aşırı parasal genişleme yanında, 2000’li yılları takiben finansal piyasalarda birçok yeni enstrümanın tedavül görmeye başlamasıyla, özellikle menkul kıymetleştirme ve türev ürünlere yapılan yatırımlarda da artışlar olmuştur.

2004 yılından itibaren FED’in faiz artırımına gitmeye başlamasıyla birlikte işler tersine dönmüş, faiz oranlarındaki artış düşük gelir gruplarına sağlanan, bu nedenle oldukça riskli olan sub-prime(eşik altı)<sup>1</sup> mortgage kredilerinin geri dönüşlerinde sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum başlangıçtaki durumu tersine döndürmüş, önceleri önemli ölçüde şişen konut fiyatları düşmeye başlamış ve konut piyasasında kriz ortamı oluşturmuştur. Konut fiyatlarının düşmesi ve paraya çevrilmesinde yaşanan sıkıntılar, mortgage krediler veren bankaları zor duruma düşürmüştür. Bunun sonucunda mortgage kredileri yatırım bankalarından sağlandığından diğer bankalar da bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Varlık fiyatlarındaki düşüş kredi teminini zorlaştırmış, teminat tamamlama çağrıları ile birlikte varlıkların satılmak zorunda kalınması fiyatların daha da düşmesine neden olmuştur(Yılmaz ve Gaygusuz, 2008). Bu ortamda fon yönetim şirketlerinin ve bankaların batması finansal sistemde bir panik durumu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca söz konusu iflas ve sıkıntı haberleri de finansal sisteme olan güvenin kaybolmasını ile sonuçlanmıştır.

Küresel finansal piyasalarda sub-prime mortgage kredilerin geri dönmesinde yaşanan sorunların küresel bir krize dönüşmesinin nedeni olarak gösterilen piyasada dalga dalga yayılan fiyatlama problemi sonucunda, bu dönemde yaşanan belirsizlik, finansal sistemde likiditenin çekilmesine yol açarak kredi kanalları kapanan reel sektörün krize düşmesine neden olmuştur (Şimga-Mugan ve Hacıhasanoğlu,2010:6).

Öte yandan, kriz dönemlerinde piyasadaki yatırımcı sayısının azalması derinliğin kaybolmasına neden olmuş, zorunlu satışlar fiyatlardaki düşüşü hızlandırarak varlıkları temel analiz değerlerinin çok dışında muhasebeleştirilmesine yol açmıştır(Şimga-Mugan ve Hacıhasanoğlu, 2010: 8). Varlıkların değerlemesinde piyasada hiçbir yatırımcının bulunmaması halinde değerlendirme modelleri kullanılmak zorunda kalınması, değerlemede kullanılan beklentiler ve sonuçların güvenilirliğini ve tutarlılığını azaltarak daha büyük zararlara yol açabilmektedir(Şimga-Mugan ve Hacıhasanoğlu, 2010: 8).

---

<sup>1</sup> Sub-prime mortgage kredileri, ödeme gücü düşük olan kişilere sağlanan mortgage kredileri anlamına gelmektedir.

Finansal kriz sürecinde menkul ve gayrimenkul varlık fiyatlarında yaşanan ve önemli boyutlara ulaşan düşüşler, bu varlıklara sahip olan şirketlerin gerçeğe uygun değer kuralını uygulaması sonucu büyük tutarlarda zarar raporlamalarına ve bunun sonucunda sermayelerinin hızla erimesine sebep olmuştur. Bu şirketler, sahip oldukları menkul kıymetler ile borsalarda işlem görmeyen diğer varlıklarını değerlemelerinde “mark-to-market (piyasa fiyatına göre değerlendirme) ölçüsünü kullanmayı zorunlu kılan bir muhasebe kuralını, “gerçeğe uygun değer kuralını” hedef tahtası haline getirmişlerdir.

### **3. Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi**

İngilizce’de fair value olarak ifade edilen kavram, Türkçe’ye “makul değer” ve “gerçeğe uygun değer” olarak çevrilmiş ve yaygın olarak “gerçeğe uygun değer” olarak kullanma alanı bulmuştur. Gerçeğe uygun değer(GUD), aktif bir piyasada, karşılıklı pazarlık ortamında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkan fiyat anlamında kullanılmaktadır.

Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarında GUD; “istekli ve bilgili taraflar arasında karşılıklı pazarlık ortamında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar” olarak tanımlanmaktadır(IASB, [www.iasb.org](http://www.iasb.org) : 2009) . ABD Finansal Muhasebe Standartlarında gerçeğe uygun değer “cari piyasada aralarında muvazaalı bir ilişki bulunmayan bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın ya da yükümlülüğün işlem günündeki değişimine konu olan fiyattır” şeklinde tanımlanmıştır(FASB, [www.fasb.org](http://www.fasb.org) :2009).

Uluslararası Muhasebe standartlarında GUD kavramı 1982 yılında çıkarılan UMS-20 Devlet Teşvik ve Yardımları standardı ile girmiş olmasına rağmen, IASB gerçeğe uygun değer kavramına ve uygulama esaslarına ilişkin olarak bugüne kadar bir standart yayınlamamış, bunun yerine. ihtiyaçlar paralelinde standardın özelliğine göre GUD kavramı ayrıca ele alınarak geliştirildiği görülmektedir(Tokay vd., 2009) IASB’nin halen yürürlükte olan Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları incelendiğinde üç seviyeli bir hiyerarşi ortaya çıkmaktadır. Bu hiyerarşi şu şekilde özetlenebilir(Aktaş ve Deran, 2006:162-163):

**Tablo 1: IASB Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisi**

<b>Seviye 1</b>	Piyasa fiyatı esas alınır.
<b>Seviye 2</b>	Piyasa fiyatına ulaşılamaması durumunda, GUD benzer varlıkların piyasa fiyatlarından hareketle elde edilir.
<b>Seviye 3</b>	Piyasa fiyatının güvenilir olmaması durumunda, GUD uygun değerlendirme teknikleri (NBD, opsiyon fiyatlaması vb.) kullanılarak belirlenebilir.

GUD kavramı FASB'ın 157 nolu standardında ele alınmaktadır. SFAS. 157, gerçeğe uygun değerlerin tespiti için her bir seviyedeki karakteristik özellikleri farklı olan girdilerin (inputs) esas alındığı üç seviyeden oluşan bir hiyerarşi düzenlemiştir(Özkan ve Terzi,2009).

**Tablo 2: FASB Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisi**

<b>Seviye 1</b>	<b>Girdiler, aktif piyasada işlem gören ve tanımlanan varlıklar ve yükümlülükler için tespit edilen fiyatlardır.</b> Bilanço tarihinde, tanımlanan varlık ve yükümlülükler için aktif piyasada oluşan fiyatlar (kote fiyatlar) kullanılır. Seviye 1 için, fiyat tespitinde NYSE veya NASDAQ kullanılabilir.
<b>Seviye 2</b>	<b>Girdiler, bağımsız piyasa verilerine bağlı olarak elde edilir.</b> İşletme benzer kalemlere (varlık ve yükümlülükler) göre piyasada kote olan fiyatları düzeltir. Seviye 2 için, aktif piyasada işlem görmeyen işletme borçlanma senetleri ve NYSE.de işlem gören benzer tahvillerin fiyatları referans olarak kullanılabilir.
<b>Seviye 3</b>	<b>Girdiler, gözlemlenemeyen veriler ve işletme varsayımlarına bağlı olarak elde edilir.</b> Tanımlanan veya benzer kalemler için aktif bir piyasa mevcut değildir; fakat piyasa fiyatı veya satış (çıkış) fiyatı gereklidir. Seviye 3 için ise, tahmin edilen gelecekteki nakit akımların bugünkü değerleri kullanılabilir.

FASB, işletmeler muhasebeleştirme aşamasında gerçeğe uygun değeri kullandıklarında, finansal tablolara ait dipnotlarda açıklanan değerlerin hangi seviye kullanılarak belirlendiğinin ve eğer üçüncü seviye kullanılmışsa hangi değerlendirme modelinden yararlandığının işletme tarafından açıklanması zorunludur.

IASB ve FASB'in tanımları incelendiğinde gerçeğe uygun değerın "piyasa değeri" olarak ifade edilen değere karşılık geldiği ifade edilebilir. FASB ve IASB'in gerçeğe uygun değer belirlemede kullandıkları hiyerarşiler incelendiğinde(Aktaş ve Deran, 2006: 162-163), piyasa fiyatı gerçeğe uygun değeri temsil eden en iyi fiyattır. Ancak piyasa fiyatının GUD'yi en iyi temsil eden fiyat olabilmesi için piyasadaki alıcı ve satıcı taraflar arasında muvazaalı bir ilişki bulunmaması, yani piyasa fiyatının tam rekabet ortamında oluşması gerekmektedir. Tam rekabet piyasası şartları bulunmaması halinde, diğer bir deyişle varlık ve yükümlülüklerle ilişkin fiyatların aksak rekabet şartlarında gerçekleşmesi durumunda varlık ve yükümlülüklerin değeri uygun değerlendirme modelleri kullanılarak bulunur. Gerçeğe uygun değerın belirlenmesinde değerlendirme modelinin kullanılmasının amacı, bu varlık ve yükümlülüklerle ilişkin işlem fiyatının tahmin edilmesidir.

#### **4. GUD Muhasebesi Ve Finansal Kriz İlişkisi**

IASB ve FASB'in GUD'in belirlenmesine ilişkin olarak yaptığı düzenlemelerde temel hedef GUD'in piyasa değerine eşit olmasıdır. Ancak, kriz dönemlerinde piyasadaki yatırımcı sayısının azalması derinliğin kaybolmasına neden olurken zorunlu satışlar fiyatlardaki düşüşün hızlanmasına yol açmak suretiyle varlıkları temel analiz değerlerinin çok dışında muhasebeleştirilmesine neden olmakta, piyasada hiçbir yatırımcının bulunmadığı durumlarda ise değerlendirme modelleri kullanılmak zorunda kalınması, değerlendirme yapanların beklentilerine dayalı sonuçlar çıkmasını ortaya çıkarmakta bu ise sonuçların güvenilirliğini ve tutarlılığını azaltarak daha büyük zararlara yol açabilmektedir(Şınga-Mugan ve Hacıhasanoğlu, 2010:8). GUD kavramı etkin piyasa varsayımına dayanmaktadır. Bu yaklaşımda piyasada oluşan fiyat doğru kabul edilerek, raporlamada bu değer esas alınmaktadır. GUD'in piyasa değerini temel alması ve bilanço kalemlerinin bu değerlerle düzeltilmesi, sermaye piyasalarındaki dalgalanırılığın GUD ile değerlendirme yapılan bilançolara da yansımaları beraberinde getirmektedir. Bu durum, GUD muhasebesinde Kazanılmamış Gelir/Gider kavramını ortaya çıkarmakta, Kazanılmamış Gelir/Gider'ler gelir tablosunda muhasebeleştirilmektedir(Fujioka vd., 2008). GUD yöntemi, fiyatların yükseldiği dönemlerde varlıkların piyasa değerlerinin artmasına paralel olarak, gelir tablosu ve bilançoyu olumlu yönde etkilerken, kriz dönemlerinde de piyasa fiyatlarında meydana gelen sert düşüşler nedeniyle şirketlerin büyük tutarlarda zararlar raporlamalarına ve hatta iflas etmelerine neden olabilmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde, piyasada fiyat oluşmaması nedeniyle subprime pozisyonların değerlendirilmesinde üçüncü seviyede yer alan ölçülerin kullanılması sonucunda fiyatlardaki saydamlık bozulmakta ve zararların katlanmasına neden olmaktadır. Bu durumda kriz döneminde bir kısır döngü oluşmaktadır. Piyasa fiyatlarının düşmesi şirketlerin zarar

raporlamalarına, raporlanan zararlar ise şirketlerin değerlerinin daha da düşmesine neden olmaktadır. Bu durumun çarpıcı örneği olarak önde gelen finans kurumlarından Merrill Lynch 41,8 milyar dolar, Citigroup 37 milyar dolar, AIG 26 milyar dolar zarar raporlamıştır.

2007 krizi ile birlikte menkul ve gayrimenkul piyasalarında yaşanan çöküşün ardından, finansal kurumlar GUD yönteminin kendilerini sahip oldukları varlıkların değerlerini çok düşük düzeyde raporlamak zorunda bırakmasından yakınarak, GUD kuralının 2007 krizi gibi bir kriz ortamı hesaba katılmadan uygulamaya konulduğunu ileri sürmeye başladılar. ABD Mevduat Garanti Fonu olan FDIC'in eski başkanlarından William Isaac, 2006 yılının sonuna doğru finansal piyasalarda işlerin yolunda olmasına rağmen getirilen gerçeğe uygun değerlendirme muhasebe sisteminin sermaye birikimini imha ettiğini ve bankaların borç verme kapasitelerini 5 trilyon ABD doları azalttığını dile getirerek, gerçeğe uygun değerlemeyi temel alan muhasebe sisteminin SEC tarafından tamamen kaldırılmasını şiddetle umut ettiğini belirtmiştir (Topbaş, 2009:60).

Finansal krizin nedenlerinin incelendiği çalışmalarda genellikle GUD muhasebesinin finansal krizin derinleşmesinde rolü bulunduğu konusunda mutabakat vardır. Ancak, GUD muhasebesinin finansal krizin sebebi değil, onun alevlendiricisi ve etkisini şiddetlendirici bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bu görüş Alman Muhasebe Standartları Kurulu Başkanı Prof. Dr. Bernhard Pellens tarafından da desteklenmektedir. Pellens, "GUD muhasebesinin gerçekte finansal kriz ve ekonomik çöküşün sebebi olmadığı, fakat krizin oluşmasında ve yoğunlaşmasında bir faktör olduğu" görüşünü ileri sürmektedir(Pellens, 2008)

GUD muhasebesinin finansal krize olan etkisi ile ilgili Yujing Gao&Gaichune (2009) tarafından yapılan değerlendirme oldukça çarpıcıdır. Gao & Gaichune'nin değerlendirmesi şöyledir: "GUD muhasebesi finansal krizin suçlusu değildir, o sadece finansal krizde bir katalitik rolü oynamıştır. GUD'in kendisi bir probleme sahip değildir. GUD ölçüsünün birinci koşulu, fiyatların aktif bir piyasada oluşmasıdır. Bu yüzden finansal ürünlerin gerçeğe uygun değeri piyasa kotasyonları ile belirlenmiyorsa, GUD muhasebesinin orada etkin olarak uygulanması söz konusu olamaz. Bu durumda halen GUD muhasebesinin uygulanmaya devam edilmesi finansal krizi derinleştirir".

GUD muhasebesi konjonktür yanlısı (pro-cyclical) bir özelliğe sahiptir, yükselme dönemlerinde memnuniyeti artırır ve kriz döneminde paniği tırmandırır(Fu, 2008: 10-15). GUD muhasebesinin uygulanması daha dalgalı finansal sonuçlara (kazanç veya kayıp) sebep olur.

Mevcut krizde GUD muhasebesini kullanmak finansal kurumların varlıklarında azalmaya, sermaye rasyolarında önemli ölçüde bozulmaya, düşük fiyatlardan daha fazla varlık satmaya ve düşük kaldırılacak işletmeleri zorlamakta, böylece çöküntüye doğru giden sarmalı



beslemektedir(Mangan, 2009). GUD muhasebesi, aktif piyasalarda uygulanabilecek bir değerlendirme ölçüsü sunar. GUD tanımındaki işlem, “acele edilmeden ve zorlama olmadan” yapılan bir işlemdir (Ryan, 2008). Etkin bir piyasada işlem gören finansal varlıklara GUD kuralını uygulamak makul olarak kabul edilebilirken, büyük çoğunluğu illikit varlıklar için finansal varlıkların değerini raporlamak için makul ve tutarlı bir yol olarak sadece “tarihi maliyet” kalır (Whalen, 2008).

Başta ABD Kongresi ve AB Maliye Bakanları olmak üzere, çok sayıda kurum ve kuruluşun GUD muhasebesine yaptıkları bütün bu suçlama ve eleştiriler, muhasebe standardı koyucusu kuruluşlar olan IASB ve FASB tarafından da GUD’in krizde bir etkisi olabileceği yönünde değerlendirmeler yapılmasına sebep olmuş ve GUD muhasebesinin piyasalarda etkinliğin kaybolduğu durumlarda yapılacak uygulamalar ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır.

## **5.Sonuç**

1990’lı yıllara damgasını vuran liberalizasyon politikaları tüm dünyayı sarmış, ABD hükümeti ve FED’in izlediği politikalar sonucunda, likidite bolluğu ve düşük faiz oranları harcamaları önemli ölçüde artırarak, kredi patlaması ve konut fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur. 2004 yılından itibaren FED’in faiz artırımına gitmeye başlamasıyla birlikte işler tersine dönmüş, faiz oranlarının artması düşük gelir gruplarına sağlanan mortgage kredilerin geri dönüşünde sorunlar ortaya çıkarmaya başlamış ve konut fiyatlarında önemli gerilemeler olmuştur. Kriz, 2008 yılının Eylül ayında Lehman Brothers’ın iflasıyla birlikte tüm dünya finans piyasalarını etkileyen bir sürece girmiştir. Krizi hazırlayan faktörler arasında, özellikle menkul kıymetleştirme ve türev ürünlere yapılan yatırımlarda da artışlar olmuştur. Bu krizde diğer krizlerden farklı olarak, bir muhasebe kuralı olan “gerçeğe uygun değer muhasebesi” uygulaması “suçlu” olarak ilan edilmiştir. Başta ABD Kongresi ve AB Maliye Bakanları bu uygulamanın ortadan kaldırılması için IASB ve FASB’a baskı yapmışlardır.

Finansal krizin nedenlerinin incelendiği çalışmalarda genellikle GUD muhasebesinin finansal krizin derinleşmesinde rolü bulunduğu konusunda mutabakat vardır. Ancak, GUD muhasebesinin finansal krizinin sebebi değil, onun alevlendiricisi ve etkisini şiddetlendirici bir etki yaptığı belirtilmektedir. GUD muhasebesi konjonktür yanlısı (pro-cyclical) bir özelliğe sahip olup, yükselme dönemlerinde memnuniyeti artırırken, kriz döneminde paniği tırmandırır. GUD muhasebesinin uygulanması daha dalgalı finansal sonuçlara (kazanç veya kayıp) sebep olur. Ancak, GUD ölçüsünün birinci koşulu, fiyatların aktif bir piyasada oluşmasıdır. Bu yüzden finansal ürünlerin gerçeğe uygun değeri piyasa kotasyonları ile belirlenmiyorsa, GUD muhasebesinin orada etkin olarak uygulanması söz konusu olamaz. Bu durumda halen GUD muhasebesinin uygulanmaya devam edilmesi finansal krizi derinleştirir.

GUD tanımındaki işlem, “acele edilmeden ve zorlama olmadan” yapılan bir işlemdir. Etkin bir piyasada işlem gören finansal varlıklara GUD kuralını uygulamak makul olarak kabul edilebilirken, büyük çoğunluğu illikit varlıklar için finansal varlıkların değerini raporlamak için makul ve tutarlı bir yol olarak sadece “tarihi maliyet” kalır. GUD muhasebesinin uygulanmasında panik durumlarının oluşturduğu zararların önlenmesi açısından, menkul kıymet borsalarında olduğu gibi, fiyat düşüşlerinin belli düzeylere ulaşması halinde GUD muhasebesinin uygulanması askıya alınabilir.

GUD muhasebesi finansal krizin habercisi mi yoksa sebebi mi sorusunun cevabı, GUD muhasebesi finansal krizin habercisidir, ancak bu haber yatırımcıların paniğe kapılmalarına sebep olacağından krizin etkisini alevlendirici ve şiddetlendirici bir etki yapar, diğer bir deyişle başlangıçta krizin sebebi değildir, ancak krizin derinleşmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu genel kabul görmektedir.

## Kaynakça

- AKTAŞ, R. ve DERAN, A. (2006), “Fair Value Karşılığı Olarak Gerçeğe Uygun Değer Kavramı ve Tespit Hiyerarşisi”, **Gazi Ün. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8/2, ss.153-166.
- FASB, “SFAS-157 Fair Value Measurements”, [www.fasb.org](http://www.fasb.org), 15.12.2009.  
[http://www.fasb.org/jsp/FASB/Pronouncement\\_C/SummaryPage&cid=900000010271](http://www.fasb.org/jsp/FASB/Pronouncement_C/SummaryPage&cid=900000010271)
- FU, Q. (2008); “Fair Value and Sub-prime”, **Accounting Research**, 11, pp.10-15.
- FUJIOKA, T., SEKO, S. & HOONTRAKUL, P. (2008), “The State of Fair Value Accounting, Global Financial Crisis and Implications to Thailand”, [www.pongsak.hoontrakul.com](http://www.pongsak.hoontrakul.com), 20.03.2010.
- GAO & GAICHUNE, Yuijing, (2009), “Discussion for Applicability of the Fair Value Measurement in the Financial Crisis”, **International Journal of Business and Management**, 4/12, pp.194-196.
- IASB, “IAS-39: Financial Instruments: Recognition and Measurement”, [www.iasb.org](http://www.iasb.org), 10.01.2010.
- MANGAN, M. (2009), “Fair Value Accounting and the Financial Crisis: Messenger or Contributor?”, [www.cirano.qc.ca/pdf/publication/2009s-27.pdf](http://www.cirano.qc.ca/pdf/publication/2009s-27.pdf), 01.02.2010.
- ÖZKAN, M. ve TERZİ, S. (2009), “Gerçeğe Uygun Değer Ölçüsünün Uluslararası Muhasebe Standartları ve Amerikan Muhasebe Standartları (SFAS) Açısından İncelenmesi”, [www.tmsk.org.tr/makaleler/.../MEHMETÖZKAN-SERKANTERZİ.pdf](http://www.tmsk.org.tr/makaleler/.../MEHMETÖZKAN-SERKANTERZİ.pdf), 20.03.2010.
- PALLENS, B. (2008), “Fair Value Accounting Intensifies the Crisis – Study warns of Need for Quick Reform”, [www.sal-oppenheim.com/press](http://www.sal-oppenheim.com/press), 15.03.2009.
- RYAN, S. G. (2008), “Accounting in and for the Subprime Crisis”, <http://www.hbs.edu>, 15.03.2009.
- ŞIMGA-MUGAN, F.N.Can ve Erk HACIHASANOĞLU; (2010), “Gerçeğe Uygun değer ve Kriz: Tartışmalı İlişki”, METU Management and Administration Research Center Working Paper Series, Working Paper No: 2010-01.
- TOKAY, S.H., DERAN, A. ve AKTAŞ, R. (2005), “Uluslar arası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımı ve Muhasebe Uygulamalarına Etkisi”, **XXIV. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Bildirileri**. <http://www.mu.edu.tr/iibf/tmes24/kitap/1-1.pdf>, 20.12.2009.

- TOPBAŞ, N. (2009), “Finansal Kriz Ortamında Bankaların Muhasebe Sistemlerinde Gerçeğe Uygun Değerleme Yönteminin Etkileri”, **Bankacılar Dergisi**, 68, ss.56-64.
- WHALEN, C. (2008), “Banks wallow in the muddy waters of “fair value” rules”, [www.ft.com/cms](http://www.ft.com/cms) , 28.02.2010.
- YILMAZ, D. ve GAYGUSUZ, F. (2009), “2008 Krizinin Yeni Global Ekonomik Yapı Üzerine Etkileri”, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/kalkinma/kalkinma39.pdf>, 20.03.2010.